

**ACORD 21/2017, de 8 de març, del Ple
del Consell de l'Audiovisual de Catalunya**

Sobre l'anàlisi de les notícies en relació amb el grup de recerca CREA de la Universitat de Barcelona a TV3 i Catalunya Ràdio

Fets

1r. Amb data 5 de gener de 2017 va tenir entrada al CAC una queixa (Q3/2017), via correu electrònic, signada per la directora del *Community of Research on Excellence for All* (CREA) de la Universitat de Barcelona (UB), en relació amb diverses informacions emeses sobre aquest grup d'investigació a TV3 i Catalunya Ràdio els dies 13 de juny i 2 i 15 d'octubre del 2016. Concretament, es tracta de dues notícies del web de la CCMA, una de les quals conté un vídeo del teletinformatiu de TV3, i d'un àudio que conté un debat del programa *El suplement* de Catalunya Ràdio¹:

2n. En el seu escrit, la directora del CREA, diu:

- “En aquest context hi ha hagut una petita part dels periodistes que des de mitjans audiovisuals públics han difós les calúmnies del lobby d'assetjadors [...]”
- “D'entre els testimonis als quals els mitjans de la corporació catalana donaren veu es troba un home que es presenta com a exmembre de CREA i que ni tan sols no n'ha estat membre [...] s'ha fet difusió de les calúmnies provinents per part d'un home que fou expulsat del CREA per haver falsificat la mostra en un article científic”
- “hi ha hagut poc rigor periodístic així com manca de contrast informatiu en el seguiment d'aquestes informacions falses”.
- “És per això que exigim que es rectifiquin les informacions emeses [...]”.

3r. A aquests efectes, l'Àrea de Continguts del Consell ha elaborat l'Informe 10/2017, de 22 de febrer, relatiu a l'anàlisi de les notícies sobre el grup de recerca CREA de la Universitat de Barcelona a TV3 i Catalunya Ràdio.

1

- <<http://www.ccma.cat/324/denuncien-practiques-de-manipulacio-psicologica-al-grup-de-recerca-de-la-ub-crea/noticia/2735849/>>
- <<http://www.ccma.cat/324/la-fiscalia-investiga-set-denuncies-per-comportaments-sectaris-a-crea-ub/noticia/2751628/>>
- <<http://www.ccma.cat/catrado/alcarta/el-suplement/55-000-catalans-son-adeptes-de-sectes-com-funcionen-aquests-grups/audio/936503/>>

L'objecte d'aquest informe "[...]" és analitzar les informacions en relació amb el grup d'investigació CREA de la UB emeses a TV3 (*TN migdia* i *TN vespre*) i Catalunya Ràdio (*Catalunya migdia* i *Catalunya vespre*). També s'analitza un debat d'*El suplement* de Catalunya Ràdio amb al·lusions al CREA.

S'han analitzat:

- les informacions a què fan referència les notícies publicades al web i aportades en la queixa (amb dates 13 de juny i 2 d'octubre, que correspon als informatius de l'1 d'octubre) i l'espai *El suplement* del 15 d'octubre (que també figurava a la queixa), i
- la resta d'informacions emeses en els informatius de TV3 i Catalunya Ràdio relacionades amb el cas en qüestió (23 de setembre de 2016 i 27 de gener de 2017).

D'aquesta manera, es té en consideració tot el relat informatiu des del fet inicial que figura en la queixa, el trasllat a la Fiscalia per part de la Universitat de Barcelona de les denúncies presentades per exmembres del grup d'investigació CREA el juny de 2016, fins a l'arxivament del cas per part de la Fiscalia el gener del 2017. [...]"

4t. Vist l'Informe de l'Àrea Jurídica d'aquest Consell, les consideracions del qual es reproduïxen íntegrament:

«Consideracions jurídiques

Primera. El dret a l'honor com a límit al dret a la llibertat d'expressió i d'informació

L'apartat 1 de l'article 18 de Constitució espanyola (en endavant, CE) garanteix el dret a l'honor, a la intimitat personal i familiar i a la pròpia imatge. Aquest drets tenen el seu desenvolupament legislatiu en la Llei orgànica 1/1982, de 5 de maig, de protecció civil del dret a l'honor, a la intimitat personal i familiar i a la pròpia imatge (en endavant, LPDH), que estableix els mecanismes per protegir-los davant qualsevol ingerència o intromissió il·legítima. Això no obstant, com assenyala l'exposició de motius de la Llei, els drets dels subjectes a protegir "[...] no es poden considerar absolutament il·limitats", atès que hi ha casos en què aquestes ingerències o intromissions no es poden considerar il·legítimes en virtut de raons d'interès públic que imposen una limitació dels drets individuals.

Les lletres a i d de l'apartat 1 de l'article 20 CE reconeixen com a drets fonamentals el dret a expressar i difondre lliurement pensaments, idees i opinions mitjançant la paraula, l'escrit o qualsevol altre mitjà de reproducció (llibertat d'expressió) i el dret a comunicar i rebre lliurement informació veraç per qualsevol mitjà de difusió (llibertat d'informació). L'apartat 4 del mateix article estableix, com a límit a aquesta llibertat, el respecte al dret a l'honor, a la intimitat i a la pròpia imatge.

En l'àmbit audiovisual, l'article 8 de la normativa catalana reguladora de l'audiovisual, Llei 22/2005, de 29 de desembre, de la comunicació audiovisual, garanteix l'exercici legítim dels drets fonamentals a la llibertat d'expressió i d'informació, així com el respecte a l'honor, a la intimitat i a la pròpia imatge en el marc de la comunicació

audiovisual. Aquest límit s'aplica tant als subjectes individuals com als grups socials dotats de personalitat jurídica o no.

Des del punt de vista del tractament d'aquests drets fonamentals, la llibertat d'informació comprèn la comunicació de fets susceptibles de contrast amb dades objectives, i la seva protecció constitucional “[...] alcanza un máximo nivel cuando es ejercitada por los profesionales de la información mediante el vehículo institucionalizado de la formación de la opinión pública que es la prensa, entendida en su más amplia acepción [...]”. STC 77/2009, de 23 de març.

En aquest context, convé precisar els conceptes següents: a) “[...] pertenece al ámbito de la libertad de información la comunicación de hechos noticiosos, sobre asuntos de interés general y susceptibles de contraste mediante datos objetivos” (STS de 6 de octubre de 2014); b) “[...] por *veracidad* debe entenderse el resultado de una razonable diligencia por parte del informador para contrastar la noticia de acuerdo con pautas profesionales ajustándose a las circunstancias del caso, aun cuando la información, con el transcurso del tiempo, puede más adelante ser desmentida o no resultar confirmada” (STC 139/2007 de 4 de juny); i c) “[...] la veracidad solo es objeto de examen en los supuestos en los que la libertad de información está afectada, pues no es elemento que deba ser valorado en la libertad de opinión [...]”. (STS de 27 de desembre de 2013).

La llibertat d'expressió té, així, un camp d'acció més ampli que la llibertat d'informació, atès que no comprèn la comunicació de fets, sinó l'emissió de judicis, creences, pensaments i opinions de caràcter personal i subjectiu; en termes del Tribunal Constitucional, “[...] juicios de valor u opiniones sin pretensión de afirmar datos objetivos. Se protege, entre otras razones, por su dimensión institucional, esto es, en cuanto condición necesaria para el funcionamiento de la democracia del reconocimiento de un amplio campo de acción, delimitado por las expresiones vejatorias que resulten impertinentes o innecesarias para la exposición de las opiniones o juicios [...]”. STC 216/2006, de 3 de juliol. És a dir, “[...] no siempre es fácil separar la expresión de pensamientos, ideas y opiniones garantizadas por el derecho a la libertad de expresión de la simple narración de unos hechos garantizados por el derecho a la libertad de información.” (STS de 31 octubre 2014).

En relació amb el tractament del dret a l'honor, aquest protegeix davant atemptats a la reputació personal entesa com l'apreciació que els altres puguin tenir d'una persona, independentment dels seus desitjos, i impedeix la difusió d'expressions o missatges insultants, insídies infamants o vexacions que li provoquin objectivament un descrèdit (SSTC 14/2003, de 19 de febrer, i 216/2006, de 4 d'agost).

Situats en aquest context, els eventuais conflictes del dret a l'honor en relació amb els drets a la llibertat d'informació i d'expressió han de ser resolts mitjançant tècniques de ponderació tenint en compte les circumstàncies de cada cas concret, tot entenent la ponderació com “[...] la constatación de la existencia de una colisión entre derechos, el examen de la intensidad y trascendencia con la que cada uno de ellos resulta afectado, con el fin de elaborar una regla que permita, dando preferencia a uno u otro, la resolución del caso mediante su subsunción en ella. La técnica de

ponderación exige valorar, en primer término, el peso en abstracto de los respectivos derechos fundamentales que entran en colisión [...] por resultar esenciales como garantía para la formación de una opinión pública libre, indispensable para el pluralismo político que exige el principio democrático” (SSTS de 16 de gener de 2009 i de 7 de juliol de 2015).

Segona. Compliment de l'interès públic i del principi de veracitat de la informació divulgada

El requisit de l'interès públic d'una notícia es considera implícit en qualsevol informació que afecti fets o successos de rellevància penal, tot i que encara no s'hagi judicialitzat (crònica de successos) o quan sí ho hagi estat (crònica de tribunals), ja que, com així indica el Tribunal Suprem: “[...] también viene a reconocer interés público implícito en cualquier información sobre hechos o sucesos de relevancia penal –pues como recuerdan, entre otras muchas, las sentencias 682/2015, de 27 de noviembre , 426/2015, de 10 de julio, 730/2014, de 15 de diciembre , 605/2014, de 3 de noviembre , 848/2014, de 5 de marzo, con cita de una sentencia de 24 de octubre de 2008 «la persecución y castigo del delito constituye un bien digno de protección constitucional, a través del que se defienden otros como la paz social y seguridad ciudadana, bienes igualmente reconocidos en los artículos 10.1 y 104.1 CE (STC 14/2003, de 28 de enero)–»” (STS 4 d'octubre de 2016). Per tant, pel que fa al fet que la notícia relata els fets ocorreguts que han estat subjecte d'un procediment penal, la informació difosa s'inclou dintre dels paràmetres d'interès públic.

Així mateix, d'acord amb les particularitats pròpies del llenguatge informatiu, aquest supòsit resta subjecte als principis de la llibertat d'informació i, per tant, als paràmetres de veracitat i, com així exposa el Tribunal Suprem en la sentència de 25 de febrer de 2013, “[...] Para valorar la veracidad de la información debe ponderarse el respeto a la presunción de inocencia (SSTC 219/1992, FJ 5; 28/1996, FJ 3; 21/2000, FJ 6), a la que no se opone la difusión de una información relativa a la apertura de una investigación policial y judicial contra el autor de un presunto delito que puede afectar al interés público (STC 129/2009, de 1 de junio , FJ 2, SSTS 16 de marzo de 2001 , RC núm. 363871995, 31 de mayo de 2001, RC núm. 1230/1996 , 12 de noviembre de 2008, RC núm. 841/2005) [...]”; i en aquest aspecte, cal destacar, també, que el reportatge neutral o la informació neutral “[...] exige que las declaraciones recogidas sean por sí noticia y se pongan en boca de personas determinadas responsables de ellas y que el medio informativo sea mero transmisor de tales declaraciones, limitándose a narrarlas sin alterar la importancia que tengan en el conjunto de la noticia ni reelaborarlas o provocarlas; en este caso la veracidad exigible se limita a la verdad objetiva de la existencia de la declaración, quedando el medio exonerado de responsabilidad respecto de su contenido. [...]” (STC 76/2002, de 8 d'abril).

De l'anàlisi de les nou notícies analitzades en relació amb el grup de recerca CREA de la UB, emeses a TV3 i Catalunya Ràdio des del juny del 2016 al gener del 2017, i el debat emès en el decurs de l'edició del 15 d'octubre de 2016 del programa *El suplement* de Catalunya Ràdio, l'informe de continguts conclou que:

[...]

- La CCMA fa el relat d'uns fets d'actualitat, que constitueixen les diverses fases del procés judicial (denúncia, presentació de l'informe del CREA, inici de les investigacions de la Fiscalia, arxivament del cas) en contra del grup de recerca CREA de la UB, en relació amb les denúncies per pràctiques sectàries interposades per exmembres del grup.
- Les informacions ofereixen les versions de les dues parts en litigi, la del CREA i la de les persones denunciants.
- Es dona veu, en forma d'inserts, a representants d'aquestes dues parts.
- L'ús de diversos sistemes d'ocultació de la identitat de les persones presentades per TV3 com a "exmembres del CREA" no en permet la identificació, a cap efecte.
- En el decurs del programa *El suplement* de Catalunya Ràdio del 15 d'octubre, s'emet un debat sobre la incidència de les sectes en què dos experts exposen la seva opinió professional. *El conductor del programa subratlla la presumpció d'innocència de la part denunciada. [...]*

En efecte, les notícies objecte d'anàlisi, d'acord amb el que es desprèn de l'informe de continguts –en connexió amb paràmetres legals i jurisprudencials observats– no sobrepassen la finalitat informativa. En aquest sentit, l'element de veracitat, com s'ha exposat més amunt, no consisteix en la veritat material de què s'informa, sinó en la raonable diligència per part de l'informador per contrastar la notícia d'acord amb pautes professionals ajustant-se a les circumstàncies del cas, tot i que la informació, amb el transcurs del temps, pot ser desmentida o no resultar confirmada. Des d'aquesta concepció, l'anàlisi de la veracitat de les informacions objecte de queixa no supera els requisits necessaris per considerar que s'ha produït un exercici legítim de la llibertat d'informació. L'essència de les notícies analitzades era informar sobre les diferents fases d'un procediment judicial, que la Fiscalia ha acabat per arxivar, perquè ha estimat que no hi havia indicis de delictes, i en aquest aspecte, el prestador de serveis Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals dona veu a les diferents parts enconfrontades; no es posa en dubte la presumpció d'innocència de la part denunciada; i tampoc atorga a les persones o institucions implicades cap expressió, frase o qualificatiu que inequívocament sigui vexatòria o insultant.

Així mateix, la doctrina consolidada del Tribunal Suprem observa la necessitat d'identificar les fonts en l'elaboració del reportatge neutral de la manera següent: "[...] Debe partirse de que el informador no tiene el deber de hacer constar sus fuentes salvo en el caso del reportaje neutral [...]" (per totes, STS d'1 de desembre de 2010), circumstància que per a aquest cas es compleix, atès que el prestador realitza les referències genèriques preceptives de les diferents fonts d'informació que ha emprat en la realització del seguiment d'aquest cas.»

Per tot el que s'ha exposat, el Ple del Consell de l'Audiovisual de Catalunya adopta, per 5 vots a favor, el següent

ACORD

- 1.** Constatar que, en relació amb diverses informacions emeses sobre el grup d'investigació CREA de la Universitat de Barcelona a TV3 i Catalunya Ràdio el 13 de juny i el 2 i el 15 d'octubre de 2016, no s'ha produït cap vulneració de la normativa reguladora de la comunicació audiovisual de Catalunya.
- 2.** Notificar aquest Acord al prestador de serveis de comunicació audiovisual Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, SA.
- 3.** Notificar aquest Acord a la persona que signa la queixa, en nom de l'entitat reclamant.

Barcelona, 8 de març de 2017

Roger Loppacher i Crehuet
President

Daniel Sirera Bellés
Conseller secretari